

DE FRANSCH E KANONNEERBOOTEN OP DEN IJZER

Nele ging niet meer naar haar geliefd duin, den Hoogen Blekker. Een Fransch soldaat had haar daar reeds toegesproken en meegeleid voor een officier, die haar barsch vroeg, wat zij op den heuvel te verrichten had. Kon hij het begripen, hoe 't hart deze dochter van 't keerenland naar den hoogen top dreef, omdat de blik daar zoo ver reikte over het geliefde gewest en tot waar een wolkkolom, het dierbaar stedeke aanduidde, dat zich zelf ten offer bracht voor recht en vrijheid! De overste schreef de tranen welke in de schoone oogen welden, aan vrees toe, maar keek dan toch vriendelijker, toen het meisje hartstochtelijk uitriep: « Zou ik den vijand helpen, ik, een burgeres van Nieuwpoort, wier verloofde zijn leven waagt voor ons land! » De officier maande haar dan tot voorzichtigheid aan, en met wrok in 't gemoed keerde Nele naar het hutje van Chiel terug.

O, die eeuwige vrees voor spionage, en dat onverdiend verdenken der trouwe onderdanen van België, dat niet geaarzeld had zich in den vreeselijken oorlog te laten sleuren, toen de machtige nabuur het tot meened dwingen wilde.

Zoo even had men te Oost-Duinkerke den goeden Lowage tusschen Fransche soldaten zien opbrengen. Hij was de boever van de kunststeenfabriek te Ramskapelle, een Belgisch-Fransche firma, waarvan een Duitscher de leiding had gehad. En nu wilde men met alle ge-

weld, dat er in die fabriek kanonnen waren verborgen. Lowage, die zeven jaar rustig bij een kennis aan de Pelikaanbrug woonde, werd beschuldigd die stukken vervoerd te hebben. Zijn kostbaas pleitte voor zijn eerlijkheid. « De knecht kan 's nachts dat werk gedaan hebben » beweerde een Franschman, die er de wacht had en zekeren middag liet hij den onschuldige, zonder hem nog tijd te gunnen, 't middagmaal te gebruiken, gevankelijk naar Oost-Duinkerke brengen ¹⁾. « Lowage, Lowage », bromde de strenge militair, « dat is geen Vlaamsche, maar een Duitsche naam ». En of de logementbaas een groot aantal lieden uit de streek opnoemde, die allen dienzelfden naam voerden, 't bleef al boter aan de gallg. In de nabijheid stond de herberg « Pekte Puut », met plat dak. En de Franschen beweerden, dat zij ook al een duivelsgebouw van de Duitschers was, die het dak vlak hadden gemaakt om er geschut op te plaatsen. De doorgaten van de droogzolders waren mitrailleurgaten. In vele Vlaamsche herbergen ziet men in de zijgevels een rond venstertje; de landsche menschen hebben gaarne uitzicht op de wegen en och, zoo'n raampje is ook gemakkelijk als ge een verboden druppel schenkt, terwijl we er soms wel eens een wachter zagen stellen, die van verre den gendarm of den sjampetter belloerden, wanneer

(1) Tot nu toe kon ik ondanks mijn onderzoek nog niet te weten komen, wat er van Lowage geworden is.

al eens gedanst werd op een wijsje van de harmonika. Dansen was indertijd doodzonde, maar 't jong volk bedreef die gaarne, zooals me 't kostertje van Veurne-Ambacht getuigde in die goede, rustige dagen. « Van dat ik muziek hoore, m'n beenen gaan van den grond. Maar 'k en moge niet dansen van m'n pastor. En de koster van N... mag wel dansen van zijn pastor, maar die kan 't nu niet. 't Is toch nooit juiste op de wereld. »

Ja, die endelraampjes waren gemakkelijik, en de « Pekte Puut » had er zoo ook een... maar de Franschen verzekerden, bij hoog en laag, dat de Boche het aangebracht had voor een machinegeweer! Wie had die goede jongens toch al dat wantrouwen tegen de Vlamingen in den kop gestoken?

Maar ja, voerde onze eigen militaire overheid niet den braven baas Broecke van 't Noordhof, omdat deze zoogenaamd de Duitschers verborgen had en hun kanon, dat Veurne bombardeerde... van midden uit de Belgische linie's.

Zeker, Nele moest voorzichtig zijn...

Gaarne wandelde ze ook naar Zeepanne en de oude hoeve Ten Bogaerde, aan den weg van daar naar Veurne. Ze hield van die middeleeuwsche boerderij, besloten binnen haar half dicht gewassen wal... Onder een afdak met groen bekleed, hingen twee poorten, een dubbele voor de wagens, een enkele voor de voetgangers. De gebouwen stonden om het groote plein met de drinkplaats voor het vee; links was het woonhuis met het bevallig torentje, de groote schuur gebouwd als een klooster; rechts zag men de stallen, ook in vroegeren stijl.

Uit de hooge ramen rustte de blik op de duinen, waar de witte kapel van Idesbaldus de plaats aanduidde der abdij, de moeder van zoo vele zegen brennende hoeven.

De jonge baas Raté, bewoonde de Bogaerde, en zijn hoeve lag nu vol soldaten en helpers van 't vliegplein, dat men aan den weg naar Veurne aanlegde, schamel en armoedig nog, gelijk al het materiaal thans van 't Belgisch leger... De Franschen kwamen het kamp uitbreiden.

Maar 't was voor Nele 't voorzichtigst maar binnen den kring der visschershut te blijven.

Zoo veel menschen werden nu lastig gevallen.

We vertelden reeds, hoe Coxyde en Oost-Duinkerke vol Fransche troepen lagen; vooral het laatste dorp was dicht bezet en we zagen er ook het bataljon fusiliers van de Jonquières, 2de regiment, aankomen. Deze logeerden in de kerk, die daar wat weggedoken is achter de huizen. Korte straatjes, langs groene hofjes met bleekperkjes onder de boomen, leidden er heen, en rond het bedehuis sluimeren de dooden. In het torentje bengelden 's Zondags vroolijk de drie klokken, welke nu moesten zwijgen, want al werden er nog diensten gedaan in het gebouw, dit was nu tevens een kazerne. Tusschen de kruisen en zerken buiten, rookten de veldkeukens en binnen ruttelde het stroo, 't nachtleger der knapen en mannen van de Fransche kusten. Soms las de luitenant de Blic, een novice der Jezuiten, doch nu soldaat, de mis, en tusschen de pilaren knielden, nog slaperig, de fusiliers, terwijl anderen rustig doorronkten. Visschers, meisjes, vrouwen in hun zwarten kapmantel, slopen binnen en baden voor hen, die ginds aan den IJzer het leven waagden in 't eigen leger, of volgden verstrooid den pastoor, die tusschen 6 en 7 de mis deed.

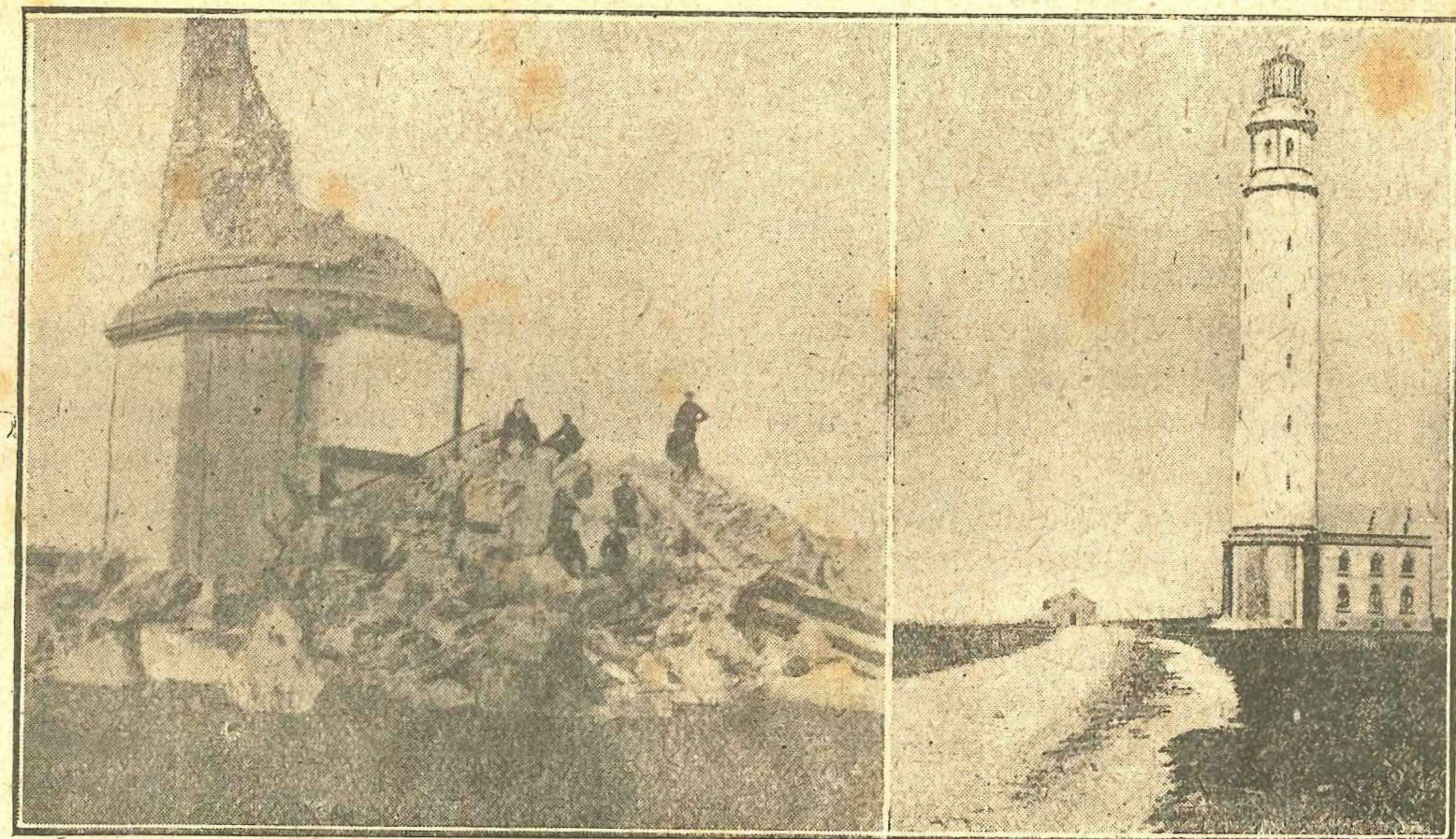
De 81^e territoriale divisie, die insgelijks te Oost-Duinkerke en omgeving ingekwartierd lag, stond onder bevel van generaal Trumelet Faber, welke zijn hoofdkwartier had in het Groot Hotel aan het strand.

Uit zijn kabelballon te Westende bemerkte de vijand die beweging te Oost-Duinkerke en natuurlijk werd het dorp al spoedig beschoten. Op de ramp welke we beschreven hebben, was er eenige stilte gevolgd, doch nu regende het bij wijlen granaten op 't dorp, op de wegen, in de duinen, aan het strand. En al dadelijk kregen de soldaten weer wantrouwen tegen de burgers.

Men verdacht vooral de geestelijken — geheel ten onrechte — want de mariniers beweerden dikwijls licht op den toren te zien en dit moesten seinen zijn aan den vijand, om het kerkje te beschieten... Wie toch, zoo vragen we weer, voedde bij de vreemde soldaten die achterdocht? Ha, hoorden ze het niet hoe sommige Belgen — gevluchte

voornamen burgers als militairen — het Vlaamsch, de taal van dit trouw volk, de taal ook van 't meerendeel der IJzerhelden « Boche » noemden?

De koster, die niet ver van de kerk in een winkel woonde, werd verscheidene malen uit zijn huis gehaald en naar het bedehuis geleid, altijd om dat geheimzinnig licht, dat men echter nooit ontdekken kon. En ook een geestelijke moest allerlei vernederende ondervragingen ondergaan, terwijl de fusiliers zelf aan de parochianen beweerden, dat hij gefusileerd zou worden of reeds was... Ja, sommigen hadden hem zien vallen. Zoo erg ging het echter niet toe (1).

De vuurtoren van Oosten de in 1914 en in ruïn

Zekeren avond haalde men den braven koster weer uit zijn woning. De man stond op het punt naar bed te gaan. Maar hij moest mee... een gendarm gebodt het. Er was nog eens licht op den toren. De dochter, ongerust geworden, vergezelde haar vader, maar mocht dezen niet in 't gebouw volgen, waarbin-

(1) Toch lezen we in het werk van Charles Le Goffic « Saint-Georges et Nieuport » : Te Oost-Duinkerke liepen geruchten over een persoon, wiens gewijd karakter hem tegen dergelijke insinuaties had moeten verdedigen en wiens misdaad het misschien was onze matrozen slecht te kennen, die hij voor Septembriseurs aanzag. Septembriseurs waren de Septembermoordenaars die in de eerste dagen van de Septembermaand 1792, te Parijs, gevangen edellieden, met beëdigde priesters enz. ombrachten. Hij, (die geestelijke) had niet zonder bitterheid zijn kerk en zijn slaapplek zien veranderen. Onbegrijpelijk is het hoe een ernstig schrijver zulke lichtzinnige bijzonderheden meldt.

nen de kerkdienaar onder bedreiging met een revolver, geleid werd. Ook de kapelaan verscheen ter plaatse.

— Ik heb dat licht dikwijls op den toren gezien! schertste hij.

En geen wonder, 't was de maan! De nummers van de wijzerplaat waren met stukjes glas bedekt en dit glansde nu in het zachte licht van haar, welke haar zilveren glans over het arme oorlogsland legde. Maar de kapelaan werd toch den ganschen nacht, om zijn onvoorzichtige woorden, van het eene bureel naar het andere gevoerd!

De Oostduinkerkenaars, die bovendien aan veel vluchtelingen huisvesting ver-

leend hadden, lieden van Westende, Lombardzijde en vooral van Nieuwpoort, moesten dikwijls in den kelder schuilen. Generaal Trumelet Faber stond zekeren dag met den artilleriekolonel Nicolle voor het hotel te spreken. Hij was een onversaagde krijgsman, een oude Lotharinger, die in 1870 als knaap dienst nam bij een franc-tireurskorps om den gehaten Pruis op alle mogelijke wijzen te bestoken. Zijn groep werd gevangen genomen : dat beteekende de dood. Maar de jongen wist aan zijn bewakers te ontsnappen, vluchtte door Luxemburg naar België en nam dienst in 't leger als hulp-officier. Later vocht hij in de koloniën, ontsnapte aan allerlei gevaren, nam, gedwongen door zijn jaren, in April 1914 ontslag, doch keerde in Augustus onder de wapens terug. Zijn onstuimige loopbaan zou hier aan het strand van Oost-

Duinkerke eindigen. De vijand bombardeerde weer en rond beide mannen ontploften de granaten; maar generaal Trumelet scheen er geen acht op te slaan. Daar knalde het laatste projectiel open, met een vervaarlijken slag daverde het op 't terras voor het hotel... Een dikke rookwolk, met zand en gruis vermengd, omhulde eenige oogenblikken het gansche gebouw, en toen zij optrok, lag daar de legeroverste, gruwelijk gewond, den linkerarm verbrijzeld en zeven granaatscherven in de heup. Men vroeg hem binnen... Eenige maanden leefde Trumelet Faber nog onder hevig lijden.. (1).

Een zonderling avontuur beleefden visschers van Nieuwpoort en Oost-Duinkerke. Ze waren bij de nadering van den vijand op hun sloepen naar Frankrijk gevlucht, doch werden daar nu feitelijk verjaagd door het bericht dat men hun van allerlei zijden toeriep. «...Gij kunt terugkeeren! Uw kust is vrij!»

En ze vroegen niet beter dan weer te meeren in het haventje van Nieuwpoort en zich te vestigen in hun hutje der duinen, opnieuw thuis te zijn met den Winter, verlost van de harde ballingschap. En ziet zekeren Novemberdag, doemden daar plots voor Nieuwpoort-bad de bruine zeilen op... en koersten de visschers naar den IJzermond, als leefden ze nog in den vreedestijd, die hun nu ondanks al het gezwoeg en gekrawier, zoo zalig scheen. Want, al hadden ze dan wel eens bitter uitgeroepen: «Wiene is een visschersman! Een hondensiel, een zwijnenstiel!» toen toch kenden ze nog niet de grootere, de verschrikkelijke ellende van den oorlog, het zwerven in den vreemde, waarbij hun witgekalkt huizeke met de groene vensterblinden, en het hofje er voor, «hun zand», een paradijs geleek.

Zoo stевenden ze thans op Nieuwpoort aan. En ja, alles moest gedaan zijn!

1) Le Goffic verhaalt hier weer een bijzonderheid, die wij als zuivere legende beschouwen. Onder het bombardement, zoo vertelt hij, staarde van op het duin een visscher door een verrekijker naar het Oosten. Na de ontploffing van de laatste granaat verborg hij zijn kijker in het zand en begaf hij zich naar het strand, waar zijn onbescheiden vragen wantrouwen wekten. Men hield hem aan en hij bleek een spion te zijn. Na hetgeen wij hiervoren over al die spionagevrees verteld hebben, staan we natuurlijk zeer ongeloovig tegenover deze bijzonderheden.

Juist lag er een plechtige stilte over de Vlaamsche kust en 't gruwelijk slagveld; de kanonnen rustten van hun moordend werk... De beide legers bekwamen van hun inspanning en bereidden een nieuwen aanval voor.

Maar de vijand bespeurde die vloot en eensklaps brak een geweldige slag de kalmte en fonteinde een granaat in zee een hoogen waterstraal op.

Desloepen, die gelijk een kudde bijeen bleven, dobbelden nu door een hevigen schok door elkaar. Er woei een sterke bries en de verschrikte visschers konden niet terug vluchten. Ze moesten dan maar op Gods genade trachten binnen te loopen. Doch evenmin de Franschen vertrouwden die beweging en stonden reeds aan hun stukken, om de ongelukkigen dus in een tang van vuur te grijpen.

Ingezeten en konden hun van dit voornemen afbrengen en veilig dan toch bereikten de doolaards het land. Daar wachtte hun een nieuwe teleurstelling. Neen, 't was geen welkom op den eigen grond. De Franschen riepen hun toe, dat ze hier met verkeerde bedoelingen kwamen, omringden de verbauwereerde Vlaamsche menschen en leidden ze als gevangenen in het hotel van den heer Vreeswyck. En wat baatte het of de naïeve varensgezellen het zeiden en herhaalden, dat men hun naar huis had gezonden... Ze werden als spionnen beschouwd en wachtten terneergeslagen hun lot af. Nooit, op de roerigste reis naar IJsland, waar de sterkste zenuwen toch geducht geschokt konden worden, had men zooiets beleefd. Na een lang onderzoek mochten ze eindelijk huiswaarts keeren, maar de schamele scheepjes, hun weinige have op de wereld, welke nu zoo boos en onbarmhartig geworden was, verkruimelden weldra onder de granaten (1).

Ja, men beleefde zonderlinge gebeurtenissen in dit ongenadig hoekje van Vlaanderen, waar beide partijen steeds gereed lagen elkaar te bespringen.

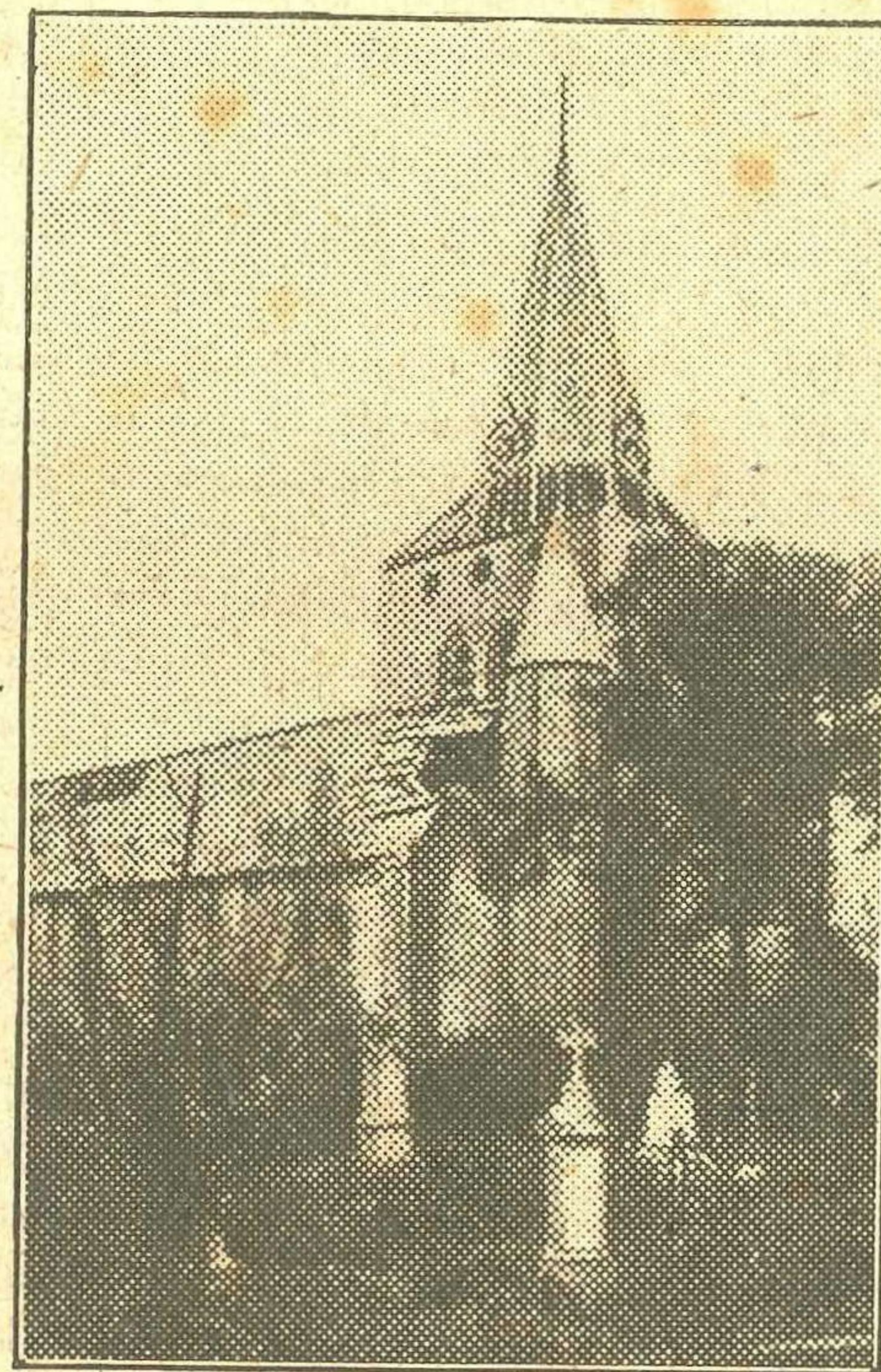
Toen generaal Trumelet Faber getroffen werd, liet men de kerk door de matrozen ontruimen, daar het gebouw te veel het doelwit van het Duitsche geschut was. De fusiliers moesten in de

(1) Op 1 December 1919 telde Oost-Duinkerke slechts 1 schuit en 2 open booten. Fr. Blij. Onze zeilvischsloepen.

duinen schuilplaatsen maken, al dachten men nog niet aan de latere, echte blokhuizen.

Weldra verschenen nieuwe troepen en moest men weer de kerk tot kazerne bestemmen. Generaal Exelmans en later generaal Bajolle, verving Trumelet Faber aan 't hoofd der 81e territoriale divisie.

De Franschen voorlegden een plan om aan den tegenstander twee voornamen punten te ontnemen. Lombardzijde en Sint-Joris, beiden als sterke schansen welke nu voortdurend de Nieuwpoortsche sluizen bedreigden.

De toren van Oost-Duinkerke na de beschieting

Generaal de Mitry, de aanvoerder der gezamenlijke troepenmacht, bepaalde het offensief op 15 December. Toen het nieuws bekend werd, ontstond in het dorp een drukke beweging. 't Waren dappere kerels, deze territorialen en matrozen, welke den steun kregen van dragonders (uit het 9^e en 29^e), en van jagers te voet (5^e en 15^e) en eindelijk van jagers wielrijders. Autobussen brachten gedurig nieuwe afdeelingen aan: wagens, auto's dreunden over den straatweg en de lanen door de duinen, allerlei manschappen zochten in die menschenmassa naar een nachtverblijf, en de bewoners vroegen zich in spanning af, of het nu

gelukken zou den vijand van den IJzer te verjagen. Sint-Joris was het voornaamste doelwit, maar tegelijk 't lastigste, daar men er van verschillende zijden ook in de flank zou bestookt worden wegens 't grillige der linie. Tot de onderneming moesten ook kanonneerbooten meewerken, welke den IJzer zouden opvaren.

Een jonge scheepsluitenant, Le Voyer, had zich vrijwillig aangeboden voor een taak, die ofschoon op kleiner schaal, zeker van aanvoerders en matrozen zooveel moed vergde, als de Britten later bij hun vermaarden raid op Zeebrugge zouden betoonen.

Het plan was met zes kanonneerbooten naar Nieuwpoort te komen: drie moesten dan het kanaal van Plasschendale opvaren, om den vijand bij Lombardzijde in de flank en zelfs in de achterhoede te bestoken; de drie andere zouden over den IJzer naar Sint-Joris stevenen en daar dezelfde rol vervullen. Le Voyer begaf zich den 13en van Duinkerke naar Nieuwpoort om de plaats te verkennen en begreep al dadelijk, dat men het eerste deel van de opdracht moest laten steken, daar de dijken van de Plassendaalsche vaart te hoog waren om het kanon schietwijdte te verleen, maar op den IJzer zelf kon het voornemen volvoerd worden.

De jonge, kranige luitenant, die nog nooit in het vuur geweest was, maar daarom niet voor het waagstuk, binnen de vijandelijke linie's te dringen, terug schrok, keerde vlug naar Duinkerke terug, om de kanonneerbooten te halen. Kanonneerbooten, 't was een grootsche naam voor de zes opgevorderde Duinkerker jagertjes, welke in vreedestijd drie of vier ton visch konden bergen en slechts als stuwkracht een amechtig motortje bezaten. Ze dienden bovendien degelijk hersteld te worden, maar, daar de aanval op den 15en bepaald was, en men de sloepjes pas den 12en gerekwireerd had, kon Le Voyer niet wachten, tot zijn vlootje geheel klaar lag. Hij zou dus slechts met drie scheepjes vertrekken, bemand door moedige vrijwilligers, waarop hij ten volle rekenen mocht.

Elke jager werd bewapend met een zeven-en-dertiger en een machinegeweer. Ja, de kerels wisten het, dat ze misschien naar den dood gingen.

Den 14en, 's namiddags, om vier uur vertrok Le Voyer. De drie scheepjes volgden het kanaal van Duinkerke naar Veurne; aan elke sluis had men veel oponthoud, daar de wachters sliepen en men ze eerst moest wekken. De motor van een der bootjes raakte onklaar en men nam dit op sleeuwtouw.

Om 2 uur 's morgens bereikte men Veurne, waar de heer Kemp de kleine vloot schuttede; deze kreeg hier nog vertraging, daar eerst het herstellingswerk gebeuren moest. En eerst om elf uur kwamen de kanonneerbooten te Nieuwpoort aan. De troepen waren reeds ten aanval vertrokken en de onderneming te water werd tot den volgenden dag uitgesteld. De kanonnen huilden intusschen en het was aan de sassen hier allesbehalve een gezellig liggen.

Twée kanonneerbooten slechts bleken bruikbaar: de Jacqueline en de Moqueur-des-Jaloux.

Le Voyer nam het bevel van de eerste en de bootsman Gourmelin dat over de tweede.

Intusschen was dus het offensief begonnen; dit op Lombardzijde werd geleid door generaal de Buyer en dat op Sint-Joris door kolonel Hennocque. Zoo als wij reeds zeiden stond de gezamenlijke beweging onder bevel van generaal de Mitry. De kommandopost was in den kelder van een huis der Kokstraat, waar de oversten de maatregelen namen en de kaarten beschouwden, de plannen opmaakten en naar de omstandigheden wijzigden. Om vier uur in den morgen vertrokken de troepen uit Oost-Duinkerke. Stil, fluisterend slechts, schoven zij als een stoet van schimmen langs den donkeren weg, links de duinen, rechts de polders, voorbij Groenendijk en het Driehoeksboschje, opstelplaats van het geschut, naar Nieuwpoort, het zwijgende, verlaten stedeke, dat zijn geraamte spookachtig verhief, en waar achter de gevels van de gehavende, opengesloten, afgebrokkelde huizen, geen lichtje bemoeigend blonk. De officieren slopen naar de Kokstraat, daalden in den kelder, en bij pinkende kaarsen volgden ze op de uitgespreide kaarten de laatste bevelen. Om zes uur 's morgens verzamelden de troepen zich aan de sluizen, daar waar reeds zooveel onzer mannen het leven lieten in de verdediging van dit

punt... Ha, Lombardzijde en Sint-Joris waren namen met bloed in 't historische boek gescreven.

Een punt van 't programma verviel nu al dadelijk: de kanonneerbooten waren hier niet. We weten hoe ze op dien stond te Veurne lagen. Men kon niet op hen wachten en ze zouden pas later ingrijpen.

Sint-Joris ligt daar waar de IJzer die uit Nieuwpoort een schier rechte lijn vormt, plots ombuigt. Van Nieuwpoort leidt een straatweg er heen. Ten Zuiden van dezen weg loopt met bochten de Noordvaart. Tusschen dit kanaal en Sint-Joris was het terrein overstroomd en uit den vloed zag men de daken en muren rijzen van de hoeve Musch (burgemeester), Terstyl, naar een oud fort genoemd en waar weleer een baas Broecke zijn bedrijf uitoefende, en de boerderij Violette. Van de Noordvaart tot den spoordam strekte zich eveneens een uitgestrekt meer uit, waarboven men het Groot en Klein Noordhuis zag. Deze eerste hoeve was door Belgen bezet, die tot de troepen van Ramskapelle behoorden. Zoo schetsen we de omgeving van Sint-Joris, dat de Franschen thans vermeesteren wilden, en waarvoor ze aan de sluis gereed stonden in den kouden, regenachtigen Wintermorgen.

't Aanvalsplan was als volgt opge maakt: matrozen (3de kompagnie, kapitein Le Page) een groep wielrijders (kapitein de Tarlé) zouden langs den steenweg opereeren, met als reserve jagers en fusiliers; de 1e kompagnie matrozen (kapitein Riou) kreeg opdracht hen te steunen door den Noordelijken oever van den IJzer over het jaagpad te volgen, dus links van de hoofdgroep; rechts moest de 4e kompagnie matrozen (kapitein Martinie) zich uit Ramskapelle op Sint-Joris richten, maar daar het terrein er onder water lag, kon daar alleen met vaartuigen gewerkt worden. Deze waren ten getalle van twintig op vrachtauto's uit Duinkerke naar het station van Ramskapelle gestuurd, platgeboomde bakken, door de visschers gebruikt en welke een geringen diepgang hadden.

Van deze zijden zou men dus het doel bestoken; jammer genoeg kon niet dadelijk de vierde medewerker optreden, kommandant Le Voyer met zijn kanonneerbooten.

Volgen wij nu eens de hoofdkolonne, op den straatweg, feitelijk de groote baan van Nieuwpoort naar Brugge, die dus slechts voor een gering deel in onze macht was. Of liever men moest nu nagaan tot op welken afstand de vijandelijke voorhoede lag.

De matrozen en wielrijders-afdeeling slopen behoedzaam voort, eerst langs het kerkhof, waar reeds veel zerken en kruisen verbrijzeld lagen, te midden van verspreide doodsbeenderen, dan tot aan het punt waar de weg naar Ramskapelle rechts afbuigt. De tegenstander roerde niet en men hoopte hem te kunnen ver-

De beschoten kerk van Middelkerke

rassen. De Franschen werden eensklaps een afschuwelijken stank gewaar; vier koeienkadavers lagen daar voor een verlaten woning; men had nu geen tijd de krengen te delven. Zij gaven zelfs den naam aan 't huis dat een kommandopost werd en bekend raakte als « La Vache crevée ». De mannen gingen weer verder, van boom tot boom, speurend naar alle zijden, want men tastte geheel in 't onzekere. Plots klonk een hevige knal. Een projectiel barstte open en een arme matroos lag daar verscheurd in zijn

bloed; een tweede granaat kloof het dak van een hoeve. Het bleek nu, dat de eigen artillerie aan 't vuren was, blijkbaar door een vergissing. Men stuurde een bode uit, om een ramp te voorkomen en het geschut te waarschuwen. Intusschen moest men wachten, doch alle kans op verrassing was nu uitgesloten. De Franschen bezetten daarna een groepje huizen en versterkten die positie onmiddellijk door loopgraven. Dan vertrok een vrijwillige patrouille van drie man tot verdere verkenning en waagde zich tot op honderd meters van het dorp, maar de stoutmoedige kerels werden daar onder vuur genomen en neergeschoten. De makkers meenden, dat zij geheel verloren waren, doch de drie stoere gasten, ofschoon ernstig gewond, wisten zich te verbergen, hun smarten te bedwingen, en 's avonds naar de eigen linie's terug te kruipen.

Drie anderen, jagers nu, waren langs den IJzer op verkenning gegaan, en een van hen, een korporaal, werd gedood en zijn makkers vielen met zware wonden neer, maar vrienden haalden de lijdenden en het lijk uit de gevaarlijke zone.

't Was genoeg voor vandaag. Men behoefde niet meer op snelle vorderingen te rekenen. Op den hoofdweg lag men nu dus een eind over de baan naar Ramskapelle; de fusiliers van Riou, welke den Noordelijken oever van den IJzer volgden, hadden ongeveer dezelfde hoogte bereikt en verschansten zich in een huis, dat op de kaarten F. werd aangeduid.

En nu de derde afdeeling, de kompagnie van Martinie, welke uit Ramskapelle vertrok, hoe was zij gevaren, welk woord hier wel van pas is, daar de matrozen immers bootjes voor hun aanval moesten gebruiken. Van de twintig schuitjes konden er slechts zeventien dienen, want drie waren zoo lek als een gieter, en zelfs verscheidene van de andere lieten veel te wenschen over. « Kon den ze weerom niet wat beters uit Duinkerke gestuurd hebben », bromden de fusiliers, die echter welgemoed inscheepten, toen men de vaartuigen van den spoordam in het water had laten glijden.

Afl 27 Uitgever J. HOSTE, St-Pieterstraat, 30, Brussel

Afl. 27

“ Het Bloedig IJzerland ”

Prijs: 30 centiemen

VERBODEN NADruk

WEKELIJSCH E AFLEVERING

25 Juli 1920.

Ze waren met 120, zeven of acht op elken notedop, en hadden hun riemen met slunsen omwonden, ten einde zoo weinig mogelijk geluid te verwekken. Zoo voeren ze heen naar de boerderij Groot Noordhuis, welke daar ginder boven 't water verrees. De Franschen moesten vooreerst niet al te ongerust zijn, want die hoeve was door de onzen bezet, maar toch kon de post reeds verrast en overrompeld zijn... Hij lag zoo ver afgezonderd.

Maar neen, onze jongens kampeerden nog op de boerderij, en Jansoone was bij hen. Nele's verloofde stond zelfs op schildwacht en wandelde, gedekt door een muur, op het sponsachtig geworden hof wat heen en weer, mijmerend over de geliefde, van wie hij zoo haastig afscheid had moeten nemen, toen zijn regiment naar den sektor van Ramskapelle vertrok...

Wie gaat er mee naar Ramskapelle?
Waar da' ze schieten mee schrapnellen,
Met obussen en brisants,
Mee fusants en percutans,
Wie gaat er mee naar Ramskapel,
Want daar is 't niet wel!

Zoo zongen de soldaten, en Ramskapelle, 't beruchte slagveld, waar menschen van drie werelddelen in 't strijdenperk traden (Arabieren, Senegaleezen en andere vreemde Fransche troepen streken er naast onze piotten) herdoopten onze jassen tot « Ramschrapnel ». Zij, die er de gevechten van October 1914 meemaakten, weten waarom (1).

En zoo ontstond het schuifelaarsliedje — schuifelaars waren granaten en kartetsen — bij gebrek aan andere versjes, en de bastaardwoorden in die enkele regels herinneren genoeg, hoe de Vlamingen geen legertermen bezaten, omdat de krijgsschool deze ook niet ten bate van Vlamingen onderwees.

Ja, Jansoone was eveneens meegegaan naar Ramskapelle en nu nog verder gestuurd naar het Groot Noordhuis, een eilandje te midden van 't overstroomde land. De nijvere boeren waren verdreven en hun hoven lagen daar als schansen, gelijk het in 't verleden nog gebeurd was.

Eensklaps werd de schildwacht uit zijn gepeinzen gewekt door een geluid.

(1) Soldatenleven door Er. Evermar Van Moere.

Hij spitste de ooren en loerde rond. 't Was op te letten, want al woedde hier thans geen slag, 't leven werd er bestendig bedreigd, daar avontuurlijke soldaten die den oorlog ook als een wreede sport beschouwden, nu en dan op jacht gingen, speurend naar menschenwild, en hun welgemikt schot vernietigde menig schoon, kloek lichaam, en brak ergens in een gezin 't geluk.

Jansoone hoorde dus een verdacht geluid, sloeg alarm, en de makkers liepen toe. Er naderde een bootje... Waren het Duitschers of eigen maten met levensmiddelen of orders...? Een fusilier dook uit den nevel op... een officier... ook wantrouwend, tot de bondgenooten elkander herkenden. 't Was de vaandrig de Blic, de priester-soldaat, die den toestand kwam verkennen. Alles bleek veilig dus. 't Klein Noordhuis, daar wat verder, was onbezet.

Nu mochten ook de andere vaartuigen naderen en de 120 fusiliers namen bezit der tweede boerderij, doch deze was slechts een mijlpaal op den moeilijken weg. Een dijkje leidde van daar, even over den waterspiegel duikend, naar Ketelersdamme op de Noordvaart. Tot daar kon men nu ongestoord komen, en aldus had men dezelfde hoogte bereikt als de middengroep van den straatweg. Drie afdeelingen sloten thans al dichter Sint-Joris af. Over de Noordvaart rezen als eilandjes de hoeve van den burgemeester, die van Terstyl en de Violette op. Deze punten bleven voor de volgende expeditie.

Kolonel Hennocque kon dus op 't einde van dezen dag — 15 December — melden, dat zijn troepen vorderingen hadden gemaakt, bijna zonder verliezen.

Den 16en zouden de kanonneerbooten hun medewerking verleenen; de Jacqueline en Moqueur-des-Jaloux waren gereed... de bemanning ook, al lag ze dien nacht plat in 't ruim, daar de kogels over het dek floten en de granaten in 't ronde knarsten en knetterden. We weten immers, dat de Franschen ook een aanval op Lombardzijde hadden gedaan en daarbij eenige vorderingen maakten, maar de tegenpartij volgde haar oude taktiek; met 't vallen van den avond rukten uit Westende versche troepen aan en tot vijfmaal toe stormden die nu op onze bondgenooten in.

Wat Sint-Joris betreft, kolonel Hennocque besloot den aanval bij het krieken van den dag voort te zetten. Er waren nu dus vier groepen: de eerste op den straatweg, de tweede op den Noordelijken IJzeroever, de derde op 't Klein Noordhuis bij de Noordvaart en de vierde, de twee kanonneerbooten, op het riviervtje zelf. Men beweert, dat de laatste operatie door Foch was voorgesteld geworden.

Om 11 uur 's avonds was de wacht der sluizen uit de kelders gekomen en had de beide vaartuigjes op den IJzer geschut. Den 16en, om 4 uur, stonden de dapperen gereed om het stoute waagstuk aan te gaan. Er werd koffie, rhum en brood uitgedeeld. Dan verzamelde Le Voyer zijn mannen op het dek en sprak: « Jongens, wij hebben een pervolle opdracht gekregen, zij is gevaarlijk, ik verberg het u niet, maar wij moeten maar aan een ding denken, en wel, dat zij geheel en al eervol is. Ik weet, dat ik volle vertrouwen in u stellen mag om ze tot het einde toe te vervullen. Leve Frankrijk! »

En daar, aan de oevers van den IJzer, voor den dood die deze schoone levens reeds beloofde, klonk het antwoord: « Leve Frankrijk! ». Ontroering greep ieder aan toen de kommandant elk van zijn medewerkers de hand drukte. Niemand verried echter angst. Allen waren vastbesloten met hun onversaagden aanvoerder tot 't uiterste te gaan, ook al bonsde in deze oogenblikken het harte bij de gedachte aan hen, die men in het vaderland achterliet.

De kanonneerbooten vertrokken; nog was het volkomen donker; geen lichtje mocht glanzen, geen luid kommando klinken, maar als spookschepen gleden ze heen over de rivier, in vredeestijd slechts door de trage binnenvaartuigen, in dienst van den plaatselijken handel, gevolgd.

Om half zeven bereikte Le Voyer de Duitsche voorposten. De Fransche artillerie beschoot de vijandelijke stellingen en dwong de tegenstanders in hun hollen te blijven, maar ten slotte dwong de voorzichtigheid ook de bemanning aan land te gaan om tegen 't eigen vuur dekking te zoeken, welke zij vond in een door de Duitschers verlaten verbindingsloopgraaf. Men zond bericht naar 't ge-

schut, en toen dit verlengd werd, keerden de Franschen, na dit oponthoud van een half uur, aan boord terug en vervolgden zij hun tocht.

In de opkomende klaarte zag men op de oevers lijken van Belgen, soldaten, die gevallen waren in October bij den strijd om Sint-Joris. 't Was een vreeselijk gezicht en een ernstige vermaning levens voor hetgeen hun, die hier nog prijikten met kracht en gezondheid, overkomen kon.

Toen men een eind binnen de Duitsche linies was, welke men onder vuur nam, versperde een barrage met een voetbrug den doortocht; door eenige welgemikte schoten vloog de brug wel aan splinters, maar de barrikade zelf kon niet verwijderd worden.

Le Voyer liet de beide kanonneerbooten den steven wenden en dan aan den oever meeren, om Sint-Joris te beschieten. De stukken bulderden eenigen tijd en weldra sloegen vlammen op, bewijzend dat de granaten doel troffen.

Waarom antwoordde de tegenpartij niet? Bewerkte hij een verrassing? De mannen speurden wantrouwend rond en plots zagen zij beweging in een veerhuis, dat men reeds voorbij gevaaren was, zonder dat een schot de Franschen hinderde. De kommandant kon de woning onder vuur nemen, doch diende eerst te weten of het eigen makkers dan wel Duitschers waren die er nestelden en daarom zond hij een patrouille uit. Deze sloop er behoedzaam heen, opende de deur en zag de vijand dooreen wemelen, beneden, op de trap, boven zelfs, waar ze in een raam een mitrailleur wilden plaatsen. De uitgezonden schoten in den hoop en zoo vernam Le Voyer den waren toestand. De Jacqueline en Moqueur staken even af en begonnen te bombarderen. « Laten we aanvallen! » riep de bemanning, doch dit kon niet geschieden, daar de kerels op de booten moesten blijven en Le Voyer bovendien de kracht van den tegenstander op dat punt niet kende. Eensklaps daverden de scheepjes als onder een plots opstekenden stormwind. Een hagelvlaag kogels barstte van een andere zijde los. Over de Uniebrug was een auto-mitrailleur gestormd, die nu van achter een dekking de schamele vaartuigjes in zijn schroot greep.

Op de Jacqueline werd de stuurman

gedood. Een tweede, een derde stortte neer en bloed kleurde het dek. Le Voyer kreeg, twee, drie kogels in het been, zonk bij de stervenden, terwijl de boot hulpeloos afdreef; de kranige aanvoerder behield al zijn tegenwoordigheid van geest, kroop door het bloed, met zijn gebroken been, naar het stuur, klampte er zich aan en bracht zijn bodem in den juisten koers.

En ook het veerhuis braakte nu kogels; een eerste mitrailleur was door een salvo van de Jacqueline vernield, maar een tweede ratelde al onheilspellend.

Eveneens op de Moqueur speelde zich een drama af. De matroos aan 't stuur stortte ten gronde met een kogel in den voet; de heldhaftige gewonde spande alle krachten in om weer op te staan en toch zijn taak te vervullen; twee kogels troffen hem in 't voorhoofd en met verpletterden schedel rolde hij in zijn eigen bloed. Paul Sauvaire-Jourdan, die 't machinegeweer bediende, zag nu de tweede Duitsche mitrailleur in het veerhuis verschijnen. Hij schoot wat hij kon, hoorde de kogels tegen het dak kletteren als hagelstenen, richtte dan beter en gaf de volle laag in het venster thans, maar zelf kreeg hij als een slag op 't hoofd, viel neer en voelde 't bloed zijn oogen verduistèren.

Een andere had het roer gegrepen, de artilleur van het kanon, dat buiten werking was geschoten. De man stuikte voorover... dood ook.

Een derde nam zijn plaats in, maar zocht dekking onder het lijk van zijn voorganger. Paul Sauvaire, die eerst meende, dat zijn laatste oogenblikken geslagen waren, bekwam van zijn eerste verdooving, woede beving hem en hij sprong driftig naar zijn wapen en bespoot het veerhuis opnieuw met een vlucht kogels en bracht, zonder dat hij door het over zijn wezen druipend bloed, het wist, het Duitsche machinegeweer tot zwijgen. Dit was de redding van de zoo gehavende, overal doorboorde kanonneerbooten. Het werd tijd ook.

Paul Sauvaire voelde nieuwe pijn; zijn knie werd nu door een kogel verpletterd, terwijl zijn wapen plots aanechtig stil viel, geraakt ook door het vijandelijk schroot. De tegenstander bracht een derde mitrailleur in stelling, doch intusschen waren de Jacqueline en de Mo-

queur, met hun bloederig dek, reeds een halven kilometer verder. Maar nu slingerde de Duitscher een stortvloed van granaten over den IJzer. Op de Moqueur was alleen de stuurman boven, beschermd nog steeds door den doode. De anderen lagen op en tegen elkaar in het ruim en hoorden boven zich het geknetter der granaten en 't geklank der scherven tegen het schip. Sauvaire bezwijmde, een makker kreeg daar beneden zelfs nog een kogel in den voet en het lijk, dat den stuurman beschutte en meer dan veertig maal getroffen was, viel in stukken uit elkaar.

Voorop voer de Jacqueline. Le Voyer lag in een bloedplas onder vreeselijke smarten het schip te sturen... Er waren vijf dooden aan boord en zeven gewonden en de bemanning telde juist die twaalf man.

Als door een wonder bereikte men Nieuwpoort. De patrouille, die we naar het veerhuis zagen vertrekken, was op een na nog aan boord geraakt, drie al zwemmend, terwijl men een van den oever had gehaald; de laatste lag dood. Al de overlevenden van de Jacqueline hadden twee of drie wonden en de mitrailleur-bedieners zelfs zeven. Toen men den kommandant van boord droeg, was hij bewusteloos. In het lazaret kwam hij bij. Hij vroeg naar kolonel Hennocque en zei: « Zend de mannen niet meer op de kanonneerbooten uit. Ze worden nutteloos opgeofferd. »

Dan vroeg hij om te mogen rusten... Auto's voerden de gewonden naar Veurne... De wagens reden traag, maar daar de weg al zoo slecht geworden was, daverden ze erg en leden de gekwetsten vreeselijk. Te Veurne droeg men de lijdens in den trein, waar verpleegsters van het Amerikaansch Rood Kruis hen verzorgden. De groote stationszaal van Duinkerke was tot ambulance ingericht, men oordeelde het geraadzaam Le Voyer hier te houden, terwijl een andere trein de overigen naar het hospitaal-schip Ceylan bracht, dat naar Saint-Nazaire voer.

Er waren duizend gewonden aan boord, waarbij veertien Duitschers. Het was slecht weer, er gingen groote golven, en het schip rolde geweldig; de reis duurde twee dagen en twee nachten: veel patienten werden zeeziek. « Ik ben niet ongesteld geweest, maar om mij

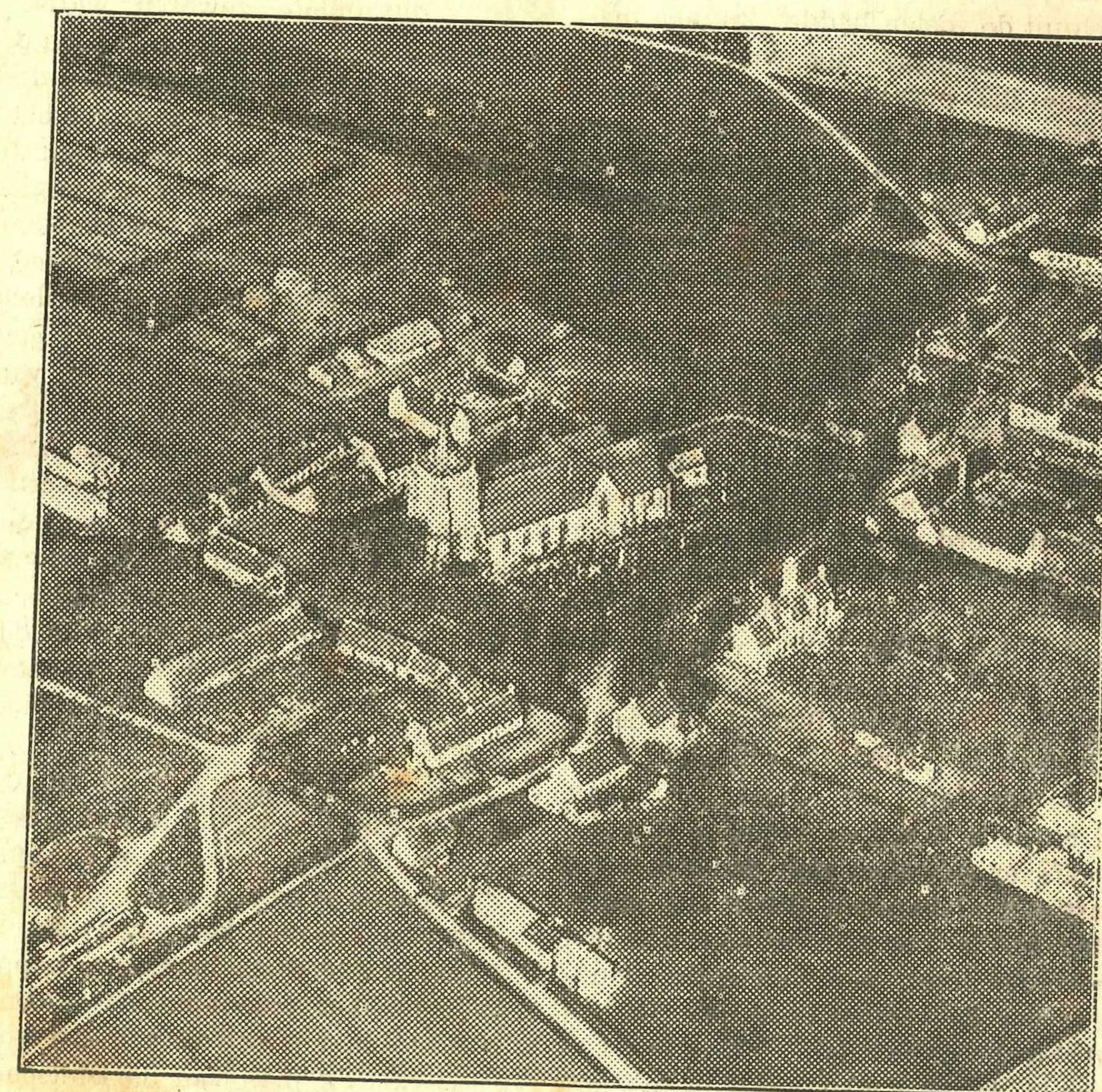
heen... welk een zondvloed! » schreef Paul Sauvaire-Jourdan aan zijn vader.

Zoo eindigde het stoutste stuk der eerste kanonneerbooten op den IJzer (1). Er was groote heldenmoed betoond, en de Duitsche stellingen werden leelijk gehavend, maar 't eigenlijk doel, krachtigen, voortdurenden steun aan de troepen te land, kon men niet bereiken. Dit denkbeeld was waarschijnlijk ingegeven door de taak van de Britsche oorlogsschepen ter zee, doch deze lagen op een vrij veilige

voet het terrein te veroveren, te versterken en aldus Sint-Joris steeds nauwer in te sluiten.

Twee punten die men eerst nemen moest waren de hoeve Versteck en het reeds bekende veerhuis (1).

De kompagnie Riou aan den IJzer was afgelost door deze van Huon de Kermadec. Loopgraaf na loopgraaf werd genomen en den 25en December waagden de matrozen hun aanval op de boerderij. Een vreeselijke worsteling ontstond,

Houtem bij Veurne, zetel van het Belgisch G. H. K. (1915-1918) uit de lucht gefotografeerd

plaats, met een oneindig manueuvrerveld om zich, terwijl Le Voyer in de vijandelijke linies had moeten dringen.

De troepen te land zouden dus op eigen kracht aangewezen zijn, en slechts één werkwijze was mogelijk voet voor

(1) Le Voyer genas en ging bij de luchtvaart over. Hij werd kommandant van het zeeskader te Tréguier. Den 26en April 1918 stortte zijn toestel, waarop zich de matroos-waarnemer Chambriard bevond, in zee. Deze viel er uit en verdronk. Een patrouille zocht het vliegtuig, vond het en Le Voyer zat dood op zijn post, als een kapitein op zijn brug. (Le Goffic).

maar ten slotte vluchtten de Duitschers weg en bleef de gewichtige positie in de macht onzer bondgenooten. Tegelijkertijd richtten fusilliers zich naar het veerhuis, dat de kanonneerbooten zoo bestookt had en nadien door den tegenstander zeer versterkt was. Het werd vooral verdedigd door een barrikade van zakken aarde; van daar zaaiden de Duitschers kogels in onze stellingen. Een zestienjarige Bretanjer, Yvon Nicolas, be-

(1) Niet te verwarren met het veerhuis aan het Iepersche kanaal, waarover later.

ging dan een stout waagstuk. Hopende door een daad van durf een einde te maken aan den weerstand, kroop hij met een machinegeweer dwars door het hel-sche vuur, bereikte de barrikade... en eensklaps zagen de Duitschers boven hun hoofd, op den stapel zakken den zwarten muil van het vreeselijk wapen, dat groote verwoestingen onder hen aanrichtte. Jagers, wielrijders, aangevoerd door dat voorbeeld, stormden aan en drongen het veerhuis binnen. De tegenstanders, die niet dood of gewond waren of zich uit de voeten hadden kunnen maken, gaven zich gewillig over. Maar de Duitse staf begreep al het voorname van dit gebouw en gelastte onmiddellijk een tegenaanval, en de Franschen werden teruggeworpen. Op den avond van den 25en kwam een eskadron van het 9e dragonders onder kapitein Gilbert, de jagers-wielrijders aflossen.

De vijand, die zooveel belang hechtte aan het veerhuis, liet het zich nu door een verrassing ontnemen. Kapitein Gilbert zond er den wachtmeester Benoist, den brigadier Bonfils en drie ruiters op af. Eerst werd er gebombardeerd. Dan sloop de patrouille heen. Acht matrozen waren slechts in het veerhuis gebleven en schuilden in den kelder voor de granaten. De vijf Franschen zagen op het gelijkvloers niemand. Benoist opende de kelderdeur en merkte daar in 't half donker de bezetters; hij schoot... een man viel en de anderen — zeven en een onder-officier — gaven zich dadelijk over. Haastig zond kapitein Gilbert nu onderluitenant Vial met zijn peloton naar den veroverden post, een gewichtig steunpunt voor de verdere operatie's. De vijand beschoot het dan... Tegelijkertijd drongen de dragonders met de fusiliers op den steenweg de Duitschers terug. Aan 't veerhuis gaven luitenant Amyat, d'Inville en de Sancy zich te veel bloot, om door hun kijker de beweging te volgen. Eensklaps daverde een geweldige slag... Toen de rookwolk optrok, zag men de drie officieren uiteengerukt door dezelfde granaat, vereenigd in den dood, zooals ze het zoo even in den strijd ook waren. In den nacht bracht men de lijken naar Nieuwpoort en begroef ze rond de zoo gehavende kerk, welke al meer en meer onder 't ongenadig bombardement afbrokkelde. Kolonel Hennocque

en kapitein Gilbert hielden er een tref-fende toespraak.

Nog gaven de Duitschers het veerhuis niet op. Het peloton van Vial werd door een tweede versterkt en hardnekkig sloegen de dragonders de onstuimige tegenaanvallen af. De vlammen laaiden in de zoo betwiste woning... en in den rozen gloed grepen ruiters en matrozen elkaar aan. De wind was onzen bondgenooten gunstig en joeg vonken en rook den bestormer in de oogen. De Franschen hadden slechts negen weerbare karabijnen; de andere geweren waren door zand en slijk onbruikbaar... doch de dragonders plantten er vastberaden de bajonet op. Tot geen prijs zouden ze het veerhuis nog loslaten. De negen karabijnen vuurden en vuurden nog, tot ze gloeiend waren. De Duitschers rolden door en over elkander. De stoutmoedigsten kwamen tot op 80 meter van de verdedigers, maar daar knalden nu ook de geweren van den Noordelijken oever en van den steenweg. De Duitschers vluchtten en het veerhuis bleef aan de Franschen.

Trouwens ook de uren van Sint-Joris waren geteld. Het toeval was hierbij onzen bondgenooten zeer gunstig. Kapitein Le Page zond een patrouille uit om een woning te verkennen, doch de twee mannen verdwaalden in den nevel en kwamen bij het kerkhof van Sint-Joris terecht.

Zij gebruikten deze kans om de stellingen van den vijand te verkennen, werden ontdekt en waren het mikpunt van 't eene salvo na het andere. Roland was gewond, doch kon nog de linie's der geallieerden bereiken. Laplanche, zijn makker, ontsnapte niet alleen ongedeerd, maar ging voor zijn oversten een nauwkeurig plan van de Duitse positie's teekenen. De bataljons-kommandant de Jonquières kreeg hiervan kennis en gelastte een nieuwen aanval te doen.

Eerst zou men de artillerie laten optreden. De kanonniërs wisten nu waar ze hun granaten moesten richten en, tot verbazing van 's keizers matrozen, vielen deze juist in de hoofdstellingen, want tot nu toe was Sint-Joris slechts in 't wilde weg gebombardeerd. De Duitschers moesten wijken tot bij de kerk en dadelijk namen de Franschen bezit van de eerste loopgraven in het dorp.

De tegenstander was nu zoo nauw in-

gesloten, dat hij slechts een uitweg meer bezat, dien naar de Uniebrug. Kommandant de Jonquières bracht den 25en het order, den volgenden morgen het dorp geheel te nemen. Den ganschen nacht bleef het levendig in den kommando-post van de « Vache Crevée », waar de waarnemers de artillerie met de oversten beraadslaagden.

De vijand had echter uit Mannekensvere en Gistel ook versterkingen aangevoerd.

—t Zal er heet toegaan bij Sint-Joris, hadden de matrozen in Godelieve's dorp tot de burgers gezegd.

Sint-Joris... de Uniebrug... dat alles was nu vol angstwekkende geheimzinnigheid voor de menschen, ginder achter 't front. Ze zagen soldaten van daar in ruste komen en ze wogen 150 kilo van al het slijk », en uitgeput wierpen ze zich neer, en hadden in hun blik nog de huiivering van den helschen strijd.

De 3de kompagnie Fransche fusiliers onder kapitein Le Page, en een eskadron dragonders te voet, van Cheffontaine, moesten den 28en den aanval doen. De eerstgenoemde officier was met de leiding gelast. Om 6 uur ving de artillerievoorbereiding aan. De gansche omgeving lag te schudden en het arme Sint-Joris brokkelde meer en meer af.

Dan bestormden fusiliers en dragonders een barrikade. Zij hechtten er zich aan. De tegenpartij klampte zich aan het kerkhof en de ruïne van het kleine bedehuis, vast besloten ook deze punten tot het uiterste te verdedigen. Hun kanonnen bestookten de verloren barrikade en machine-geweren bestreken den weg. Een eerste peloton der fusiliers werd bijna geheel vernietigd.

Wie zich even blootgaf, was verloren, en de kleine strook tusschen beide legers zou slechts genomen kunnen worden achter dekking van stapels lijken. Kapitein Lepage kon zoo zijn mannen niet offeren en vroeg nieuwe hulp aan het geschut. Dit moest de positie's van den vijand nederhameren... maar ze bevonden zich slechts 50 meter van de eigen linie. 't Moest een bekwame schutter zijn, die met zoo weinig speelruimte Duitschers treffen en eigen troepen sparen zou, doch Le Page wist, dat kapitein Boueil dit vermocht. En inderdaad, daar begon het gemoker. 't Was een ontzet-

tend schouwspel. Vlammen laaiden, vuur regende neer, spoot uit den grond, rookwolken omhulden geheel Sint-Joris, muren brokkelden af, barrikaden ploften omver, steenen en ballen werden weggeslingerd, zakken aarde opengescheurd, en uit die vreeselijke verwoesting, uit deze hel klonken de angstkreten van gewonden en stervenden, van de weinige Duitschers, welke dezen orkaan overleefden. Hoofden, armen, brokken van lichamen vlogen naar alle zijden.

Eensklaps zwegen de vijf en zeventigers. Zonderlinge, wonderbare stilte.

Ieder beefde nog van het schouwspel, dat het harte als deed stilstaan, het bloed stremde...

Een bevel klonk... De Franschen snelden naar het kerkhof, waar het geweervuur geheel zweeg... Vijftig gespaarden, nog ongedeerd of gewond, zaten of lagen daar stil, verdwaasd en gaven zich zonder het minste verzet over, allen behorend tot het matrozenregiment, blokken slijk als 't ware, 't gelaat vol stof, velen vol bloed, wrakken van menschen thans, maar bij wie dadelijk de levenslust oplaaide, nu ze wisten, dat voor hen deze oorlogsellende geëindigd was. De Duitschers offerden Sint-Joris op en waren naar de Uniebrug gevlucht. De patrouille's van kapitein Le Page vonden slechts dooden, gewonden tusschen het puin. Dadelijk versterkten onze bondgenooten hun gewonnen terrein.

Onze voorposten op de hoeven van Noordhuis hoorden 't zegegeroep. Wij hebben gezien hoe van uit Ramskapelle de fusiliers in hun platgeboomde vaartuigen tot deze boerderijen waren gekomen, doch van daar uit konden ze weinig verrichten tot de verovering van Sint-Joris. Het zelfde water dat onze linie's beschermde, beschutte immers ook den vijand. Vaandrig de Blic — de novice der Jesuiten — verkende met eenige matrozen de hoeve van den burgemeester, die onbezet was. Den volgenden dag, den 17en, voer hij met drie fusiliers naar Teratul, welke ook ledig bleek. Dan roeiden de mannen naar de boerderij Violette. Ze bereikten het erf, dat als een geheimzinnig eilandje boven den vloed uitstak, en meerden hun scheepje in het riet; zoo slopen ze naar het gebouw. De Violette was een Duit-

sche post en de bezetters zagen de kleine patrouille landen. Ze hielden zich stil, tot hun prooi onder vuur kwam. Plots knalden schoten: de Blic stortte neer, dadelijk dood, een tweede lag te zieltogen, een derde viel gewond den vijand in handen, terwijl de vierde, ofschoon ook in den schouder getroffen zich nog verstoppen kon en 's avonds al zwemmend en kruipend door modder, sluipend door riet den Franschen post bereiken en daar den ongelukkigen afloop van het avontuur meelden mocht. Kolonel Hennocque oordeelde de medewerking van deze zijde nutteloos, daar die berekend was op verrassing, welke immers mislukte, en hij riep de compagnie Martinie naar Nieuwpoort terug. Belgen bezetten thans ook het Klein Noordhuis, dat met de andere hoeve een voorpost was van onze linie achter den spoordijk. We hebben gezien hoe ten slotte Sint-Joris genomen werd, waardoor van die zijde de sluiszen beveiligd waren. Lombardzijde daarentegen bleef in de macht van den vijand, al zaten de Fransche posten in den polder en tegen het Groot-Duin. Over den IJzermond lag een scheepsbrug naar Joffre genoemd en onderhield voor de troepen de gemeenschap tusschen beide oevers.

De Duitschers bepaalden zich thans tot beschieting van Nieuwpoort, dat dus meer en meer instortte.

De linie liep nu even ten Oosten van den IJzermond en de sluiszen naar Sint-Joris, dan naar den spoorweg bij Ramskapelle, Pervyse, Kaaskerke, om zoo weer naar de rivier toe te buigen. Er was daardoor ten Noorden van Dixmuiden een punt waar de Duitsche en Belgische stellingen elkaar op den linkeroever naderden. Hier lag de zoo berucht geworden «doodengang», omdat er veel soldaten, die er bloot stonden aan het flankvuur gesneuveld zijn. Daar ook,

aan paal 16, bezaten wij een klein brughoofd, dat als nutteloos opgegeven werd.

«Maar met het bedaren vanden herfststorm begon de stellingsoorlog. Paal 16 is nochtans altijd een vuil hoekje gebleven. Het was een van de gevaarlijkste plaatsen onzer linie. Plotseling verlieten onze loopgraven den dijk van den IJzer en gingen dan, op kronkelende wijze, door 't open veld naar den spoorweg Dixmuiden-Nieuwpoort. Men was daar zeer dicht bij de Duitschers, want eens over de bocht van den IJzer was de dijk door hen bezet. Hadden zij daar een vastberaden en onverwachten aanval kunnen doen, dan zouden de sektors van Dixmuiden en Oostkerke in eene hachelijke positie geraakt zijn.

Maar de «Boyau de la mort» was goed verdedigd. Ha, die loopgracht van slijk en bloed, hoe dikwijls werd zij niet verloren en dan weer hernomen? Zij heeft den droeven naam maar al te wel verdiend! En het beruchte brughoofd der jagers dat op schitterende wijze veroverd en maanden lang, niet tegenstaande het razend bombardement, hardnekkig verdedigd werd! Eindelijk zag men duidelijk de nutteloosheid van deze stelling in. Toen werd zij opgegeven, maar eerst van het een einde tot het ander ondermijnd. Eens dat de vijand van den anderen kant de stelling bezet had, liet men de mijn springen. Verscheurde lijken, afgerukte armen, beenen en hoofden vlogen door de lucht!

Van toen af stond paal 16 in de vooruitgeschoven stelling. (1) »

Achter den spoorweg lagen de tweede en derde linie en verder de kantonementen, waar men nu den Winter doorbracht, terwijl men ons leger reorganiseerde.

1) Arthur Soullie, Legerbode.

HET BLOEDIG IJZERLAND

DOOR
A. HANS

EEN GEZICHT OP DE VOORMALIGE BAHNEN TOE NIEUWPOORT

DET DOORSNIFFEN VAN PRINSELOR IN HET „RHEENLAND“

Uitgever J. HOSTE, 30, St-Pieterstraat, Brussel